

Kerkdienst Janskerk 20 augustus 2017

Thema: Opdat zij allen een moge zijn (Chevetogne)

Lezing: Johannes 17, 20-26

Voorganger: Marieke Milder

Inleiding

In de Belgische Ardennen bevindt zich sinds 1925 de oecumenische gemeenschap van Chevetogne, die wortelt in de benedictijnse traditie. De gemeenschap is een plek van gebed, ontmoeting en theologische studie ten dienste van de eenheid van alle christenen. De gemeenschap viert de liturgie volgens zowel de (westerse) Latijnse traditie als volgens de (oosterse) byzantijnse. Daarmee ijvert zij voor het een worden van het christelijke westen en oosten. Concreet betekent dit dat de gemeenschap van monniken zich heeft opgesplitst in twee groepen, waarbij elk van hen steeds de Latijnse of de byzantijnse 'ritus' volgt. Op deze wijze belichaamt de gemeenschap ook de bijzondere plaats van het gebed in het christelijk leven. Als Bijbeltekst lezen we een deel van de afscheidsrede van Jezus volgens het evangelie van Johannes. Geen makkelijke tekst. We worden meegenomen in het complexe denken over de verhouding tussen Jezus en zijn Vader, tussen de wereld en de leerlingen. In die rede klinkt de bede 'opdat zij allen een mogen zijn'. Dit sluit nauw aan bij het oecumenisch gedachtegoed, en bij de manier waarop de gemeenschap van Chevetogne dat concreet vormgeeft.

Wat betekent deze oproep voor ons persoonlijk, als oecumenische geloofsgemeenschap, als samenleving? Wat roepen de woorden 'een zijn' bij ons op? Welke waarde heeft het dat het een bede is dat door Jezus is uitgesproken?

Overweging

Je kunt de ander niet naar waarde schatten zonder hem/haar te kennen.

Als je de [website van de abdij van Chevetogne](#) opent hoor je de muziek die wij lieten horen bij aanvang van de viering. En misschien is muziek wel de beste manier om door te dringen tot de spiritualiteit van dit klooster.

De muziek hoort bij de Byzantijnse liturgie.

En eigen aan die Byzantijnse liturgie is grote aandacht voor het mysterie. Dat komt oa tot uitdrukking in het verborgen zijn van het altaar, achter de iconostase: een wand met iconen. Als je ooit in een orthodoxe kerk bent geweest heb je dat vast wel eens gezien.

Alleen op bijzondere momenten gaan de deuren van de altaarruimte open en wordt het visioen van de hemelse heerlijkheid zichtbaar. Voor het overige blijft het altaar en ook de priester voor het grootste deel nagenoeg onzichtbaar. Men komt niet in de kerk om te kijken, maar om te *aanschouwen*, om in zichzelf te keren, en in de geest *samen* met de kerk te bidden. Daarom kent men in de Oosterse kerk het *individuele* gebed niet. De kerkdienst is volkomen gemeenschappelijk. Alles wordt gelezen en gezongen op een bijzonder kerkelijke manier, als een waterstroom die de ziel doorvloeit. Wie in de kerk komt, moet zijn bewuste gedachteleven uitschakelen en zich aan de stroom overgeven: die stroom zal zijn ziel opnemen en voeren naar een ander soort oever die niet van deze wereld, maar hemels is. De kerkdienst is daarom een dienst van het *innerlijk* zwijgen, in het zwijgen openbaart zich de adem van de eeuwigheid. Waar het zwijgen begint, daar wordt de stem van de Geest hoorbaar.

Je kunt de ander niet naar waarde schatten zonder hem/haar te kennen.

Willen wij, als westerse christenen, de oosterse vorm van het christendom kennen, dan is een preek eigenlijk niet de goede manier. Je kunt je het beste overgeven aan deze vorm van liturgie, je laten meedrijven op de stroom, je gedachten uitschakelen en de Geest haar werk laten doen.

En dat is nu precies wat de Benedictijner monniken van Chevetogne doen. Zij nemen de opdracht tot 'luisteren' van Benedictus wel heel letterlijk. De monniken, allemaal van katholieke komaf, splitsen zich op in twee groepen en bidden volgens de Latijnse en volgens de oosterse ritus. Daarbij bezoeken ze elkaars kerkdiensten.

Het bracht ons in de voorbereidingsgroep bij de vraag hoe wij in de EUG omgaan met onze eigen religieuze pluriformiteit. We komen immers met ons allen uit heel uiteenlopende tradities en kerkgenootschappen. Eigenlijk zijn we al jarenlang vooral bezig met zoeken naar wat ons verbindt, niet naar hoe we verschillen. Dingen die heel erg specifiek zijn voor het ene of het andere kerkgenootschap doen we niet. Zo hebben we geen ambtsdragers naast de pastores bv, terwijl dat in de protestantse kerken wel zo hoort. We maken niet of nauwelijks een kruisteken, hoewel dat in de verschillende katholieke (trouwens ook in de orthodoxe) tradities er wel heel erg bij hoort.

Ik kom al een jaar of 35 in de EUG en heb het altijd fijn gevonden zo. Net genoeg aanknopingspunten met mijn eigen traditie, de liederen van Oosterhuis bv, om me thuis te voelen. En tegelijk kennis maken met accenten van de protestantse traditie; een grotere aandacht voor het woord bijvoorbeeld.

Maar het houdt me ook in mijn comfortzone. Want écht leren kennen van die andere traditie door hem helemaal mee te beleven doe ik niet – en dat geldt andersom ook. In al onze pluriformiteit lijken we als EUG-ers toch best wel op elkaar. Denk ik.

Je kunt de ander het best naar waarde schatten als je hem/haar kent.

Laat hen allen één zijn, bidt Jezus. Hij bidt het op een wanhopig moment: vlak voor zijn gevangenneming, die hij, in ieder geval in de versie van Johannes, al lang heeft zien aankomen.

Het helpt als we ons realiseren in welke context deze tekst aan het einde van de eerste eeuw (dus lang na de dood van Jezus) geschreven is: joodse christenen en christenen die voorheen niet-joods waren maar een andere religie aanhingen, of wel joods maar van een liberalere, vrijere soort, hadden allen hun eigen vormen en wetten. En dat leidde, uiteraard zou ik bijna zeggen, tot meningsverschillen en conflicten. Voor de joodse christenen rond Jeruzalem waren de Galileeërs een stelletje losgeslagen ketteren die een loopje namen met de wetten. Voor de Galilese christenen waren de Judese christenen met een joodse achtergrond formele scherpslijpers die de boodschap van Jezus niet begrepen. Jezus roept met klem op tot eenheid, als een soort testament, op de valreep voor zijn arrestatie en vervolging. En het beeld van die eenheid is de eenheid tussen hem en de Eeuwige die hem zo nabij is dat hij hem aanspreekt met Vader – een aanspreekvorm die ook de Joden niet helemaal onbekend was. De liefde van God en de liefde van Jezus zijn de maat voor de broederlijke en zusterlijke liefde in en tussen de christelijke gemeenschappen.

Wat betekent dat nu voor ons?

Ik ga hier geen uitspraak doen over de vraag of we als EUG op de goede weg zijn door vooral te vieren wat ons verbindt en niet waarin we verschillen. Daar ben ik niet uit. Bovendien zijn er als je goed kijkt ook wel weer een heleboel verschillen aan te wijzen tussen de vieringen met voorgangers uit de verschillende tradities.

Het zet ons wel op de weg om onderlinge verschillen met liefde te benaderen. Verschillen in hoe we vieren, hoe we naar de bijbel kijken, waar we aan hechten in de liturgie. Soms kijken we meer naar de vorm dan naar de intenties. Meer naar de uiterlijkheden dan naar het hart.

En dat gaat verder dan onze eigen kerkgemeenschap. ik zag voor de vakantie een item in Nieuwsuur, een jaar na de coup in Turkije. Een jonge Turks-Nederlandse vrouw vertelde hoe zij op die herdenking had gezwaaid met de Turkse vlag, maar op de vrijmarkt haar kraam had versierd met de Nederlandse vlag. Hoe zij überhaupt respect had voor vlaggen, op een manier die ons Nederlandse Nederlanders over het algemeen vreemd is. Het hielp mij om het zwaaien met de Turkse vlag op Nederlandse bodem met een meer genuanceerde blik te bekijken.

Ik nodig ons allen uit om deze verhalen op te zoeken. Verhalen waarin mensen vertellen over wat voor hen van waarde is en waarom. Wat er toe doet in hun leven. Hoe zij in hun eigen cultuur, anders dan de jouwe, vorm geven aan wat belangrijk is en telt. Wat hen beweegt, waardoor zij bewogen worden. In de samenleving. En hier, binnen de muren van dit gebouw.

Want je kunt de ander pas echt op waarde schatten als je hem/haar kent.

Wat weerhoudt ons toch om drempels over te gaan, om de ander op te zoeken?

Ik denk dat het met angst te maken heeft. Angst voor het onbekende. Angst om het niet te snappen en een flater te slaan. Angst voor de hobbels in het contact, die er altijd zijn als je met mensen optrekt die anders zijn dan jij. Angst dat je iets los moet laten ter wille van de ander. In ieder geval leeft dat in mij: deze angsten.

Het helpt om je daarvan bewust te worden. Om je te realiseren dat er Eén is die jou kent en accepteert, hoe en wie je ook bent. Om erbij stil te staan dat de ander ook beeld van God is, en waarschijnlijk net zo onzeker is als jij. Te weten dat je uiteindelijk niet zo veel te verliezen hebt, en dat loslaten een kracht is die je vrij maakt.

De liefde van de Eeuwige die overstroomt, het verlangen naar het koninkrijk van God, het vertrouwen dat we gedragen worden in ons doen en laten en dat het de intenties zijn die tellen en niet de successen, kunnen de liefde in ons wakker maken. De liefde die het mogelijk maakt angsten te overwinnen, drempels te slechten, vertrouwen te geven.

Opdat wij allen één zijn.

Zo moge het zijn.